

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

in decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Secvndam Secvndæ, & Tertiam Partem D. Thomæ

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

XVI. Vtrum abominatio sit passio contraria concupiscentiæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94839](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94839)

nisi impediatur per accidens ab extrinseco. Alij è contra procedunt ex concupiscentia per accidens, & absque eiusmodi vniuersalitate; ita vt illos inducat aliqua tantum concupiscentia, & aliquando propter circumstantias per accidens illi superadditas.

Art. 2. Hoc supposito dicendum est, concupiscentiam tantum esse per se causam omnium operationum exteriorum concupiscentis; per accidens verò posse esse causam quorumlibet etiam interiorum affectuum. Ratio est, quia inter concupiscentiam, & delectationem nullus alius affectus interijciatur, loquendo per se; cum concupiscentia sit passio mouens ex sua natura ad presentiam delectabilis, ad quam protinus sequitur ipsa delectatio, recedente in eodem instanti affectu concupiscentia. Quapropter concupiscentia non conuenit vniuersaliter ex sua natura, vt interponat vltimos alios affectus interiores, sed vt pergat recta ad executionem operationum exteriorum, quæ sufficere possunt ad inducendam presentiam delectabilis concupiti. Sed neque delectationis causa esse potest concupiscentia, præterquam dispositiua, ac remota. Quia cum feratur ad delectabile, quatenus cognitum vt absens, non potest perseverare superueniente cognitione delectabilis, vt presentis, qua cognitione dirigitur delectatio; ac proinde nequit concupiscentia coexistere delectationi, quæ sibi correspondet, seu quæ fertur ad idem delectabile, quod mouet ad concupiscendum. Patet autem, quod nequit coexistere alicui, non posse, eiusdem esse causam propriè, & strictè talem. Est verò concupiscentia causa dispositiua, & remota delectationis, quatenus inducit presentiam delectabilis, quod est immediata illius causa, & quatenus memoria præcedentis concupiscentia, & molestia, ac operosi laboris consequentium ad illam, auget delectationem circa bonum præsens. Iam verò operationes exteriores omnes ordinantur ad delectationem. Nemo enim agit, aut operatur aliquid, nisi vt inde consequatur aliquam delectationem. Ergo affectus tendens ex sua natura ad ipsam delectationem est causa per se omnium operationum exteriorum; ita vt nulla sit, aut esse possit operatio exterior, quæ non procedat ex aliquo actu concupiscendi, & neque per se, neque per accidens oppositum accidere potest, quoad operationes animaliter exercitas, iuxta notationem præmissam supra quæst. illa 10. initio.

Art. 3. Fieri verò per accidens potest, vt affectus concupiscentia inducat vi sua alios affectus interiores. Quia nimirum fieri potest, vt appareat concupiscenti, alios affectus interiores, cum effectibus eorum propriis, esse opportunos ad consequutionem delectabilis; quam cum velit, intendatque efficaciter concupiscentia, non potest non inducere vi sua, quidquid animaduersum fuerit ad illam conferre, simulque erit constitutum in potestate concupiscentis, in hunc modum inducere concupiscentia amorem, si superueniat cognitio representans aliquem iuuare posse ad consequutionem concupita, maxime verò si insuper representetur, eundem id velle præstare, atque præstiturum, vel simpliciter, vel melius, ac efficacius, interposito amore erga ipsum, eodemque eidem manifestato. Similiter inducit vnus affectus concupiscentia alium concupiscentia affectum circa delectabile aliud, si representetur, hunc alium affectum, aliudque delectabile conferre ad finem intentum.

Art. 4. Imò & delectatio circa aliud delectabile potest eadem ratione induci per concupiscentiam, causalitate immediata propriè tali. Si nimirum representetur, interposita delectatione circa dele-

ctabile aliud, ipsoque delectabili, perueniri posse, aut simpliciter, aut melius ad delectabile abiens, cuius concupiscentia præexistit iam, idemque dicitur de aliis quibuscumque affectibus, eorumque obiectis. Itaque concupiscentia est causa per se, & vniuersaliter omnium operationum exteriorum; per accidens verò, & particulariter affectuum quoque interiorum quorumlibet.

Ad 1. Comparantur quidem vniiformiter quoad oppositionem mutuam amor, & odium; concupiscentia, & abominatio, seu fuga. At quoad mutuam dependentiam non comparantur vniiformiter. Quia nullus potest esse motus agentis circa passum non præsupposita aptitudine eius ad illud. Vnde, cum amor sit aptitudo appetitiui ad appetibile, vt dictum est supra, nullus potest esse motus, aut prosequutionis, aut fuga, qui non præsupponat amorem, & ab eodem non procedat. At præsupposita eadem aptitudine sequitur mox qualibet species motus iuxta conditionem obiecti propositi. Quapropter amans aliquid, protinus erumpit in abominationem, & fugam cuiuslibet nocentis amato, tamen nulla interposita fuerit concupiscentia; sicut etiam resultat immediate delectatio ex amore, si ad hunc immediate subsequatur representatio delectabilis iam presentis. Non igitur ita prærequiritur concupiscentia per se, & vniuersaliter ad abominationem, seu fugam; sicut amor ad odium.

Ad 2. Conceditur similiter, delectationem subsequi ad concupiscentiam, sicut subsequitur concupiscentia ad amorem, siquidem præierit cognitio delectabilis absentis ad cognitionem delectabilis presentis. Sed negatur ita esse necessarium per se, & vniuersaliter, vt præcedat, ante cognitionem presentia, cognitio absentia, quæ posterior cognitio est omnino requisita ad concupiscendum, sicut necesse est, vt ante concupiscentiam præeat amor, ad quem sufficit cognitio boni conuenientis siue coniuncta, siue separata a cognitione absentia, aut presentia eiusdem boni. Negatur itaque vniuersalitas dependentia delectationis à concupiscentia, qualis conuenit ipsi concupiscentia, respectu amoris. Nec Augustinus quidquam contradicit: Quia loquitur de voluptate circa res, quarum absentia, & defectus præcesserit, nec asserit vltèrius esse de conceptu voluptatis, vt præcesserit cognitio absentia, & defectus delectabilium.

Ad 3. & 4. Amor est causa vniuersalis operationum omnium, quarundam proxima, quarundam remota, ac mediata, ideoque operationes exteriores inducere potest, ac inducit mediante concupiscentia. Similiter concupiscentia inducit saltem mediata effectus exteriores, resultantes ex delectatione, quando hæc illam præsupponit. Et præterea effectus exteriores sublequentes ad delectationem ordinantur ad augmentum, & cumulum nondum habitum delectationis præexistentis, ideoque oriuntur immediate ex concupiscentia augmenti eius, & cumuli.

QVÆSTIO XVI.

Vtrum abominatio sit passio contraria concupiscentia?

Videtur non esse. 1. Quia passio directè opposita concupiscentia est innominata, vt dicit D. Thomas quæst. 30. art. 2. ad 3. Ergo non rectè dicitur abominationem esse passionem contrariam concupiscentia.

2. Damascè

D. Thomas quæst. 30. art. 2. ad 3. Ergo non rectè dicitur abominationem esse passionem contrariam concupiscentiæ.

2. Damascenus lib. 2. fidei Orth. c. 12. in fine, concupiscentiæ solum contraponit timorem. Timor ergo, & non abominatio est passio opposita concupiscentiæ.

3. Non solum abominamur malum absens, sed etiam, & multò magis malum præsens. Concupiscentia autem est solum de bono absenti. Igitur abominatio latius patet in genere suo, quam concupiscentia in suo, ac proinde non opponuntur inuicem directè. Nempe directè oppositis eadem omnia, & sola conueniunt proportionaliter, vnicuique iuxta genus suum.

Respondetur. Vbi sunt obiecta inuicem opposita, consequuntur actus pariter inter se oppositi. Sicut autem contingit delectabile esse, & cognosci absens; ita contingit contristatium esse, & cognosci similiter absens. Datur igitur passio de contristatium absenti perinde contraria passioni circa delectabile absens; sicut ipsum contristatium absens est contrarium delectabili absenti. Passio autem circa contristatium absens dicitur communiter abominatio, seu fuga, sicut passio circa delectabile absens dicitur concupiscentia ex communi vsu, tamen ista vox latius pateat ex vi originis suæ, vt notatum est in quæstione præcedenti. Conueniunt autem abominationi omnia iis proportionaliter contraria, quæ dicta sunt conuenire concupiscentiæ ad eum modum, quo dictum est suprà de amore, & odio. Nempe seruatis seruandis eadem hic etiam recurrunt omnia, nec expedit similia suggerere distinctius. Tadiolum nimirum id est, nec necessarium, aut vtile; quando cuius est faciliis accommodatio prorsus similium expostis.

Ad 1. Plures, & passiones, & maxime virtutes dixit innominatas Philosophus, quibus nihilominus postea nomina imposuerunt opportunè, restrictis communibus ad particularia, aut adiunctis de nouo vocibus. Hoc igitur pacto abominatio, & fuga, quæ prius erant communes omnibus affectibus auersatiuis, restrictæ sunt ad affectum circa contristatium absens.

Ad 2. Parum pro nihilo reputatur, vt vulgò dicitur, & obseruat pro expositione Damasceni D. Thomas in dicta responsione ad 7. Vnde omnis motus in bonum, & malum futurum dicitur frequenter spes, & timor, quæ propriæ sunt de bono arduo, & malo terribili, nec habetur ratio de paruo bono, & paruo malo, de quibus sunt concupiscentia, & abominatio propriè tales. Quod tamen non tollit, quin pro exacta de affectibus doctrina, distinctè & exponantur; & nominentur passiones prædictæ. Igitur Damascenus sequutus est latiore significationem timoris, eumque posuit pro fuga cuiusvis mali absenti, ac imminenti; cum propriè, & strictè sit de malo terribili, & spectet eatenus non ad concupiscentiæ facultatem, cuius actus est abominatio, sed ad irascibilem, vt infrà exponetur.

Ad 3. Sapius suggerimus, & sapius necesse est suggerere nomina singularum passionum, & latè usurpari frequenter, & strictè, propter affinitatem vtiq; & connexionem, ac dependentiam, quam habent multiplicem mutuo à parte rei, eaque proniter redundat inde ad conceptus, & pronius ad voces, quæ sunt pauciores conceptibus. Abominatio igitur accommodatur malo præsentis, sicut amor bono absenti, vt dictum est suprà pro expositione Augustini, in latiori vtiq; minùsque propria significatione, cum strictè sumpta pertineat ad malum absens. Noto in fine, concupiscentiam, & abo-

minationem exponi per solum delectabile, & contristatium absens, nulla facta expressione possibilitatis, & imminentiæ, seu futuritionis. Quia ex quo aliquod bonum cognoscitur ab aliquo, tanquam impossibile, respectu ipsius, non habet amplius rationem delectabilis, respectu eiusdem. Quia quod non potest haberi, eo ipso nec delectare potest, ac proinde nec delectabile est simpliciter, sub eodem respectu. Idem dicitur suo modo de malo, seu contristatium.

QVÆSTIO XVII.

Vtrum delectatio sit passio quietatiua animalis?

Videretur non esse. 1. Quia delectatio est operatio, vt habetur ex Philosopho lib. 7. Ethic. c. 12. & 13. & lib. 10. cap. 1. & in sequentibus sapè. Passio autem non est operatio, vt patet ex contrapositione Damasceni lib. 2. fidei Orth. cap. 22. ante med. *Operatio est motus, qui est secundum naturam; passio verò est motus contra naturam.* Ergo delectatio non est passio.

2. Delectatio est perfectio. Perficit enim operationem, vt dicitur lib. 10. Ethic. cap. 4. Perficit autem non est pati, aut alterari. Nihil enim patitur, qui perficitur, ex hoc præcisè, quod perficitur. Ergo delectatio non est passio, neque cum passionem.

3. Passio est in tempore. Quia est motus, atque de ratione motus est, vt sit in tempore; cum tempus sit numerus motus ex Philosopho. Præterea passiones sunt omnes vnius generis. Aliquæ autem passiones sunt in tempore. Ergo omnes sunt in tempore. At delectatio est in instanti. Quia est terminus motus; atque terminus motus est in instanti, vt dicit Comment. cum Philosopho 6. phys. tex. 25. Vnde idem Philos. lib. 10. Ethic. cap. 4. dicit, quod *secundum nullum tempus accipiet quis delectationem.*

4. Delectatio, & gaudium sunt idem: Quia sunt de eodem obiecto, nempe de bono præsentis, ac possessio; nec fieri potest, vt distinguantur actus, vbi nulla est distinctio obiectorum. Et præterea si gaudium dicitur distingui à delectatione; similiter dicenda erunt distincta ab eadem latitia, & exultatio, & iucunditas, & hilaritas. Quæ proinde erunt totidem passiones diuersæ: Quod nemo admittit. Gaudium autem non est passio, quia conuenit Deo etiam, & Angelis, qui sunt expertes passionum. Ergo nec delectatio est passio. Eodem recidit, quod delectatio tam est, imò est multo magis in appetitu rationali, quam est in appetitu sensitivo, vt patet in alia ex illo Pl. 36. 4. *Delectare in Domino.* Deus enim non cadit sub sensum. In appetitu autem rationali nulla est passio, sed solum in sensitivo, vt dictum est supra. Ergo delectatio præscindit à passione.

5. Passiones ex suo conceptu sunt homini contrariæ, vt iterum suppositum est nuper ex antea dictis. Delectationes autem aliquæ sunt contra naturam, & aggritudinales, vt habetur ex Philosopho lib. 7. Ethic. capite 12. sub initium. Ergo delectationes non sunt passiones.

6. Passio est motus, & perturbatio, vt conclusum est quæst. 1. art. 5. cum August. Greg. Nyssen. & Damasc. Motus autem opponitur quieti. Quies enim est terminus, & cessatio motus. Opponitur verò multo magis perturbatio. Quia perturbatio est con-

stancia